

V. U. szerk.-nél begyűlt összesen 14,937 ft. 1 kr. 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 112 db. cs. arany, 21 kétfős tallér, 27 porosz tallér, 1 orosz tallér, 4 újfős, 146 huszas, 18 negyedfős, 1 db. 100 pftos és 10 db. 10 pftos nemzeti állampolgárságnak... 1 db. 100 pftos erdélyi urbéri kötelezvény.

Nemzeti színház.

Péntek, jan. 2. „Pajtáskodás“ vigj. 5 felv. Irta Scribe, ford. Feleki. Szombat, jan. 3. „Férj az ajtó előtt“ és „Fortunio dala“ 1 felvonásos operettek Offenbachtól. Vasárnap jan. 4. „A zsidó“. Népszínmű 4 szak. népdalokkal. Irta Szigligeti, zenéjét Erkel F. Hétfő, jan. 5. „Dráguss Károly vidéki színigazgató főlleptei“: „Könyves Kálmán“. Dráma 5 felv. Jókaitól. A vendégszínház a beteges, de jószágban, nagylelkűségben föllumulatlan királyt helyes fölfogással tette elő. Látszik, hogy nemcsak szerepe tettét, hanem annak jellemét is tanulmányozni szokta. Szavai szép, tiszta, minden vidéki alpthoztól ment. Kiejtése jó magyaros. Számára a jövő igen biztató. Kedd, jan. 6. „A feleség nótárius“ Eredeti énekes bohózat 4 felv. Irta Gaal József, zenéjét Thern K. E. régi jó magyar bohózatot a nemzeti színházban is régi jó eredeti alakjában szerethetők látni. Az új átdolgozás sokat rontott rajta, anélkül hogy csak valamit is javított volna. Szerda, jan. 7. „Pajtáskodás“ vigj. 5 felv. Irta Scribe, ford. Feleki. Csütörtök, jan. 8. „Marchetti 3-ik fölleptei“: „Norma“ opera 2 felv. zenéjét írta Bellini.

Budai népszínház.

Jan. 2. „Angolosan.“ Vigjáték 2 felv. Ezt követte: „Férj az ajtó előtt.“ Operette Offenbachtól. Jan. 3. „Stern Izsák.“ Énekes vigjáték 3 felvonásban. E rég nem látott darabra a színház egészen megtelt. Jan. 4. „Csörgő sapka.“ Bohózat 3 felv. Jan. 5. „II. Rákóczy Ferencz fogsága.“ Dráma 4 felv. Irta Szigligeti. Jan. 6. „A csikós.“ Eredeti népszínmű 3 szak. Irta Szigligeti, zenéjét Szerdahelyi. A főszerepben Mészáros Károly, a debreczeni „Dongó“ volt szerkesztője lépett föl. Jan. 7. „Egy kis hazugság.“ Vigjáték 3 felv. Benedix után magyarította Tarnay Pál. E csinos kis vigjátékot a közönség másszor is örömmel nézi végig. Jan. 8. „Eljegyzés lámpafénynél.“ Operette, és „Tűz a zárdában.“ Vigjáték 1 felvonásban.

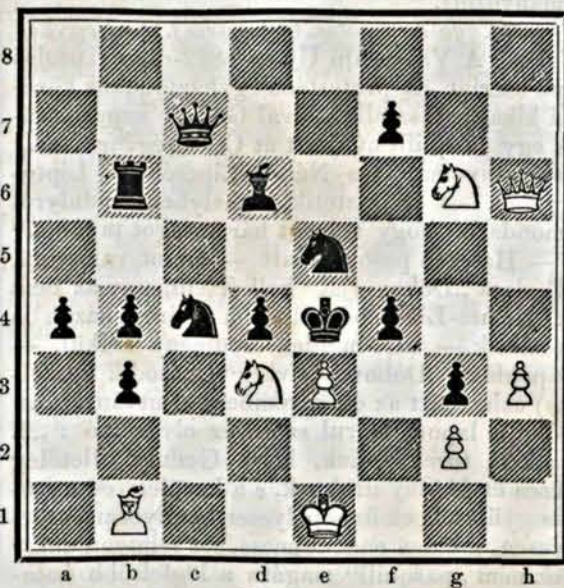
Szerkesztői mondanivaló.

6380. Kadarkút. N. S. Hagyjuk nyugodni a holtakat. Hiszen az már valódi tekecipő lapba való értekezés volna és sorainkat héber és görög betűkkel díszesítendő. Hadd legyen a tárgy részünkről b-jejeve. 6381. Körösnagyrév. B. L. Nem a mi akaratunkon mult, hogy a tudósítás ki nem jöhetett. Kiadása lehetetlen. 6382. Klagenfurt. S. K. Nem tudjuk, miféle „magyar dalok kiadását“ említi ön. Mi semmiféle vilálatlalt kapcsolatban nem állunk. 6383. Tornallya. H. B. és H. G. Fogadják a szíves megemlékezésért köszönetünket. 6384. Buda. E. Zs. Az arckép elkészült s nemsokára meg fog jelenni. 6385. Vesztyó. E. B. A régi okmányal meg fogunk kínálni egy régiségbuvárt, ki azt bizonyosan meg fogja becsülni. 6386. Sz. Földvár. O. M. A harangfelirat igen jó lesz harangbuvár-tudósunknak. Átadjuk. 6387. Kísújszállás. Dr. F. A kézirat nincs többé birtokunkban, a mit nagyon sajnálunk. Az enyészett szele azóta régem elseperte. 6388. M. Sziget. Sz. L. Kénytelenek vagyunk előbbi kijelentésünk mellett megmaradni, — a mit, lehetetlen, hogy ön is teljesen ne méltányoljon. A hirdetések és mel-lékletek ügye nem a mi rovatunkba tartozván, kérnünk kell ön, hogy czíránt kiadónkkal sziveskedjék magát összeköttetésbe tenni. 6389. Kunagota. I. L. A kívánt statisztikai adatok igen érdekesek volnának, de oly terjedelemben, források hiányában szenvedünk. 6390. N. Zerind. B. I. A küldeményt szíves köszönettel fogadtuk. A kívánt könyvet az antiquariusknál eddig hiában kerestettük. Kérem, hogy küldésére címzett kérjük. 6391. Velejte. Sz. Gy. Örvendünk a viszontlátkozásnak. 6392. Sz. — z. M. — y. r. kath. lelkész urnak (nem tudjuk, hol? mert a hozzánk címzett levelen megemlítve nincs, az előfizetési megrendelés pedig a kiadóhivatalban maradt). A szíveséget hálásan fogadtuk. A kitűzött feltételre gondunk lesz, — érszben biztosíthatjuk ön. A kívánt arckép, hogy hova küldendő, a fentebbi oknál fogva nem tudjuk. 6393. Szöny. M. G. Előbb is küldtünk, s most újra utnak indítottunk egy példányt. De hát szüksége van-e barátságunk és jó akaratunk ily nyomtatott példányokra, s nem alkalmas-e minden tiszta ív papiros nevek és számok följegyzésére? Oh practical man! 6394. Korhány. Sz. M. A jó indulat nyilatkozatát hasonlóval viszonzozzuk. A tudósításokat szívesen vesszük. 6395. Temetőben. Nem aható. 6396. Zöld erdőben. Egy szikra nyoma sincs ebben kultúri lelkünk. Ne bántsa ön ezt a mesterséget! A másik cikik annak idejében megjelent lapunkban. 6397. Felvincz. F. M. A kiadó-hivatalba a kellő összegnél több nem érkezett. A tévedésnek más oka lesz. 6398. Debreczen. K. K. Az ajánlatot köszönettel vesszük s abba szíves örömet beleegyezünk. A vállalkozó tudós hazafiakat üdvözöljük nemes szándékaikban. Az ígért szöveget várjuk. 6399. Enyészett képe. Valóban még igen „ifju táradozás.“ Majd öregebbet kérünk. 6400. Csanád. B. S. Fájdalom, hogy minden, a mit e részben tehetünk, abból áll, hogy a cikket egy, ahogy van, okulás és javulás végett az illető baklövésnek in natura elküldjük. De ne kívánja ön, hogy mi is nyeljük a kortyot. Mi megadjuk magunkat.

SAKKJÁTÉK.

159-ik számú feladvány. — Bayer Konrádtól (Olmützban).

(Sietünk olvasóinkkal is közölni, a mit a londoni legközelebbi feladvány-versenyről tudunk. E pályázás körül az angolok általában roppant hanyagul jártak el annyira, hogy még azt sem lehetett megtudni, ha vajjon a beküldött feladványok megérkeztek-e? Most, londoni tudósítások után annyira rájöttünk hogy az első díjat Bayer Konrád nyerte el, — s addig is, míg kimerítőbb tudósításokat hozhatnánk; e nehéz és gyönyörű egyik első pályanyertes feladványt olvasóink figyelmébe ajánljuk.)

Világos indul, s 5-ik lépésre matot mond.

154-dik számú feladvány megfejtése. (Grosdemange-től).

- Világos. Sötét. 1) F e 1 - g 5 Ba 1 - g 1 : A) 2) B c 7 - e 5 † b 6 - e 5 : 3) F g 5 - d 8 † A) 1) F h 6 - g 5 : 2) B g 1 - g 5 † b 6 - b 5 3) H d 6 - e 4 †

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. Nagyváradon: báró Meszéna István. — Gyepesen: Kun Sándor. — Vácson: Niezky Pál. — Tiszta-Tarjánban: Nyilas Alajos. — Moórán: Mendl Félix. — Buzsákon: N. N. — Derecskén: Krenosz Rudolf. — Kín-Szent-Miklósban: Bankos Károly. — Kassán: Skvör Antal (a 153-at is). — Parabutyban: Rothfeld József. — Torodán: Szentpétery Antal. — Bajmokon: Weisz Fülöp. — Kis-Ujszállásról: Tompaik.

TARTALOM.

Báró Kemény Ferencz (arckép). — A haladás egyes jelei Magyarországon. II. III. — Az erdei forrás. Thaly K. — Miranda. Jókai Mór. — Oseink szigorúsága a káromkodás ellen. Pataki Ferencz. — Hol és mikép terem a Vas. Ujság. (Vége). P. A. — A madarak és a mező gazdaság. Dr. B. L. — Rókaadászat a Billei pusztán. Egy-velség. — Tarház: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Köztisztviselők, egyetek. — Mi újság? Adakozás a m. Akademia palotájára. — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Felölös szerkesztő Pakh Albert (lak. magyar-utca 1. sz. a.)

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Ó N a p - kél	delel	nyug.	Ó Hold - kél	delel	nyug.
Január									
11 Vasár.	D 1 Ep Matild	D 1 Visk. ut.	30 F Aniz Z.	20	7 48	8 7 4	29 11 34	4 23	10 10
12 Hétfő	Ernest püspök	Jámbor	31 Melánia	21	7 48	8 30 4	30 * 4	5 9	10 34
13 Kedd	Veronika, Vidor	Vidorka	1 Jan. 1863.	22	7 47	8 53 4	31 0 44	6 58	11 2
14 Szerda	Bódog (Felix)	Szépíke	2 Silvest-r	23	7 46	9 15 4	33 1 58	7 50	11 34
15 Csütört.	Pál első rem.	Mór	3 Malahias	24	7 46	9 37 4	34 3 12	8 47	12 16
16 Péntek	Márczell, Géza	Gyöző	4 70 tanítv.	25	7 45	9 58 4	35 4 24	9 47	1 8
17 Szomb.	Antal rem. León	Magányka	5 Theophant	26 17. Sabb	7 45	10 18 4	37 5 30	10 50	2 12

Figyelmeztetés!

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1863. évi folyamából teljes számú példányokkal még folyvást szolgálhatunk.

Előfizetési föltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt félévre, azaz: január—június 5 ft. — Egész évre, azaz: január—december 10 ft Csupán Vasárnapi Ujság félévre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok félévre 3 ft.

Érintett lapok megnagyobbított alakban és tiszta finom papíron jelennek meg.

Tiz előfizetett példányra egy tisztelet-példány jár. — A pénzes-levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala Pesten.

(Egyetemutca 4. szám alatt.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:		Csupán Vasárnapi Ujság:		Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december)	10 ft.	Egész évre (január—december)	6 ft.	Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	5 ft.	Fél évre (január—június)	3 ft.	Fél évre (január—június)	3 ft.

Bod Péter.

(1712—1769.)

Bod Péter a legnevezetesebb magyar írók közé tartozik. 56 könyvet írt, melyek közül 20 megjelent nyomtatásban. Mindenik nagy szolgálatot tön, s ma, száz év múlva is tanulságos. Kiadatlan művei közül sok ma is teljesen megérdemlené a kiadást.

Megszoktuk, Kazinczy kezdeni a magyar irodalom valódi fejlődése történetét, a magyar nyelv ujászületését. E fényes név, részrehajló, bár kiérdemlett tiszteletünkben, elhomályosítá a korábban élteket. Bod Péter, kinek halálakor 1769-ben, Kazinczy csak tizedik évében járó fueska volt, szomorubb korban élt Kazinczynál. III. Károly és Mária Terézia uralkodása alatt a magyar nemzeti szellem téli álmát látszott aludni; az alkotmányosság, kivált Erdélyben odajutott, hogy vallásos hitökért főuratok vetettek börtönbe s ki nem bocsátották, míg kötelezvényt nem adtak magukról, hogy elhagyják vallásukat; — míg Kazinczy pályájának nagy része a politikai és nemzeti ujraéledés korába esik. Bod Péter a magyarság legnagyobb hanyatlása korában, mintegy huszonöt éven át, csaknem társak nélkül, egymaga, egész irodalmat tartott fenn. A latinság amaz idejében magyar könyveket írt, még pedig idegen szavakkal nem nagyon kevert nyelven. Ha nem volt nyelvújító: tartalmas, világos, könnyű és izléssel párosult előadása által nevezetes művelője volt az irodalmi nyelvnek.

BOD PÉTER.

Azonban nemesak nyelve által szolgál átmenetül a régi magyar irodalomból az ujkoriba, hanem művei tárgya által is. Műveinek nagyobb és legbecesebb része az előtte való korszakok irodalmának történetét foglalja magában s könyvei ma is forrásul szolgálhatnak sok részben az irodalomtörténet buvárának.

Író alatt napjainkban sokszor csak azon embert értik, ki verseket, novellákat ír, Pesten

él csupán, vagy kiválóan az irodalomból. Bod Péter az ily ferde fogalmuak szemében igen furesa tinemény lehet. Életét egészen félre-eső kis helységekben tölté, mint lelkész, költéményeket soha sem írt, s műveiből nem-hogy jövedelmet húzott volna, hanem a maga költségen adta ki. Legfeljebb annyiból állott üzérkedése, hogy a mit egyik munkájá-

él csupán, vagy kiválóan az irodalomból. Bod Péter az ily ferde fogalmuak szemében igen furesa tinemény lehet. Életét egészen félre-eső kis helységekben tölté, mint lelkész, költéményeket soha sem írt, s műveiből nem-hogy jövedelmet húzott volna, hanem a maga költségen adta ki. Legfeljebb annyiból állott üzérkedése, hogy a mit egyik munkájá-

ból bevett, egy következő kinyomatására fordította. Az erdélyi helvét hitvallású arisztokratia, mely ugylátszik, közönsége és valódi tisztelőinek roppant többségét tette s melynek valódi műveltsége már azon korban is elismerést érdemel, segítette őt kisebb nagyobb mértékben e kiadásokra: egyik 5, másik 20, harmadik 50 forintot, egy negyedik papírost adott a nyomtatásra; de a költ-

segek nagyát, maga az író, a szegény reformatus pap viselte.

Bod Péternek kéziratban meg van egy önleleírása és magánjegyzetei, melyekből látni, hogy renkívül pontos és gazdálkodó ember volt. Bevételeit, kiadásait följegyezte az utolsó krajczárig. Tiz év alatt összesen elköltött 4687 forintot 58 denárt. Így egy évre közép számítással ötödfél száz forint esik. (Értendő pedig nem mai, hanem magyar forint, azaz ezüst huszas.) Egy-egy könyv nyomására, (s majd minden évre esik egy) 200—300 forintot ad ki — előre.

Nem kis bajjal járt akkor a könyvkiadás. Félreeső helységekből Bod Péter külföldre, vagy Szebenbe, Pestre küldi kéziratait s a könyvnyomató magának a szerzőnek küldi vissza a példányok nagy részét. Az író osztja ki a főurat közt, kik egymásnak eladják, vagy a „compactorok“-nak, kik országos vásárokon sátor alatt árulják — rendes könyvárusok kevés helyen lehetnek. Egy kis részét elajándékozza.

Azonban könyvei nem kis kelendőségben részesülhettek. — Több munkáját nyomatta 1000 példányban.

Bod Péter munkái pedig többnyire a vallást és magyar irodalom történetét tárgyazók, s még a mi mulattató olvasmány is, czime „Sz. Hilarius“ és erkölcsi oktatásokat foglal magában.

Ha Bod Péter más író volt, mint a mostaniak, közönsége is más vala. Bod Péter kedvező írója lehetett az akkori intelligentiának, — midőn 1000 példány elkeltére számít. Ma oly könyv, minő az „Athénas“, (irodalomtörténeti mű) „Smirnai sz. Polycarpus clete“ (egyháztörténeti mű) már czimökkel elijesztenék a csak könnyű olvasmányt kívánó közönséget, míg az akkorit ilyes tárgyak érdekelték legjobban.

Nem is csoda egyébiránt, hogy a protes-

tantusmus üldözése korában a lelkiismeret szabadságát s annak történetét tárgyazó művek népszerűek valának.

Bod Péter, mint író lett a nemzetiség és lelkiismeret-szabadság egyik bajnokává. Ő írta meg az erdélyi protestantizmusnak a kormányhoz felterjesztett sérelmeit, ő mert azon korban, midőn az I. Leopold alatti válasos üldözés meg akart újulni, irodalmi téren lelket, bátorságot önteni a csüggeteg kedélyekbe. S csak halála mentette meg, hogy a védett ügy mártyrjává nem lett. 1768-ban már el volt végezve ellene a kereset „Athénása“ és „Polycarpusa“ miatt — s e könyveken kezdődött Erdélyben a *könyvcensura* bevitele.

Bod Péter született 1712-ben február 22-én, szegény, nemes szülőktől, Felső-Csernátomban, Háromszéken. Mintegy 12 éves koráig az ottani iskolába járt télen át, nyáron pedig barmokat őrzött az erdőben. Ekkor az enyedi főiskolába vitették, miután apját is elveszté még hét éves korában. Ott, egy akkori lelkes magyar és protestáns hölgy, gr. Bethlen Kata és mások pártfogását megnyeré, kitünő tehetségei és szorgalma által, képes lett 1740-ben a lejái egyetemre menni, hol rendkívüli tevékenységgel töltött három év alatt az akkori kor tudományának több ágában képezte ki magát s egyszersmind figyelemmel volt a magyar történetre vonatkozó külföldi levéltárakban lehét adatokra. Visszaérkezvén hazájába, gr. Bethlen Kata udvari papja lett Hévíz nevű faluban. Onnan 1749-ben Magyar-Igenbe választák lelkészé s itt élt, itt munkálkodott haláláig 1769-ig.

Magyar-Igen a Kár.-Fehérvárról Enyedre vezetett utól balra, a boráról híres erdélyi „Hegyalyja“-n fekszik, kies vidéken, hol e nevezetes férfi emléke örökre élni fog, habár sírjának ma nyomát sem találhatni.

Az ezültk száz évvel élt igeni hívek, kiknek száma nem haladhatta meg egy mai közepes faluét, alkalmasint lelki élvezettel hallgatták tiszteletesik tanulságos, egyszerű vasárnapi szónoklatait, megindulással temetési beszédeit, örömet elmentek hétköznap is a soha el nem mulasztott imákra, becsülhettek benne a rendtartó, s hivatását alaposan értő egyházi szolgát, a feddhetlen életű gyöngéd családapát, s a kalapemelőt szerettőljes mosoly kísérette minden arczon, midőn — mint egy akkori leírásban olvasuk — e „magas, hasas termetű, egyenes lelkű férfi“-t az utcán találták, a mint eszmája szárába dugott kaczorral ment ki szölejébe, hogy versenyt dolgozzák szórakozással a munkásokkal; szerethették benne a viszonszeretet azon jelét, hogy bár fényes állásokkal kínálták meg, soha el nem hagyta őket. Talán büszkékk voltak rá, hogy papjuk akademiát végzett, tudós férfi; s azt is bájos volna hinni, hogy éppen csak az igeniek előtt lett volna titok azon országos esemény, hogy papjuk után egy s más nevezetes alkalommal főurak, grófok és bárók kiüldék hintójukat, s voltak hozzá más megkülönböztetett leereszkedéssel; de aligha sejték, hogy vannak e tiszteletes tudós férfiak oly érdemei, melyek nevezetesebbé teszik a püspököknél, sőt magánál az ország „gubernátor“-ánál, kinek nevét gyakran egy embernym elfeledi, míg Bod Péteré száz év múlva is ismeretes s fölkiutatnak életére és munkáira vonatkozó minden kis adatot oly nevezetes férfiak, minő p. o. napjainkban gróf Mikó Imre.

Mert ezen rövid vázlatos adatokat az azon életrajzból használtuk fel, melyet gr. Mikótól adott ki a „*Budapesti Szemle*“ legközelebbi két füzetében. Köszönetet kell mondanunk a nemes grófnak, hogy Bod Pé-

ter emlékét föleleveníté, s hiteles arcképeknek s életét és munkáit tárgyazó sok új adatnak fölkiutatására annyi fáradságot fordított. Azokat pedig, kiket a nevezetes férfi irodalmi munkássága s életeseeményei közelebből érdekelnek, figyelmeztetjük, hogy tudvágyukat a Budapesti Szemle érintett füzeteiből teljesen kielégíthetik. n.

Népdalok.

I.

Hozd át révész a dereglyét,
Vigy át hamar ha szeretsz meg!
Drága pénz lesz, csók lesz a vám;
Megígérem, meg is adnám!

Nagy szél támadt, zivatar zúg,
Kormány tágul, török a rúd;
Tisza vize haragos víz,
Csalfa lélek, benne ne bizz!

Kincsem révész, gyere értem!
Reszketek a hideg szélben:
A fejemet hova hajtjam,
Patyolat a ruha rajtam.

Rózsám, áldjon meg az Isten!
Jobb neked tul, nekem innen;
Beh jó ez a széles árok,
Ezt tudom hogy át nem hágod!

II.

Habzik a fű, majd meg is dül,
Szent-Jánosra kassa pendül;
A rétemet megkaszálom,
Ugy etetek tele jászlon.

A paripám neve holló,
Szem nevelte, az csak a ló!
Vékony lába, nagy serénye,
Vágtatás az ügötesé.

Én koplalok, — a lovamnak
Kell a széna meg az abrak;
Este reggel három véka,
Tűzbe, vízbe viszem még ma.

Napszállatra megy a felleg,
Nem rád fog ez, valamit vet;
Háború lesz, el se mulik,
Sok adósság letudódik.

Holló lovam alig állhat,
Ne rád gy a zabládát!
Emned adok ha ehetsél,
Megnyergellek ha mehetsél!

Hol van árok nem is nézem,
A kit úzók: hamar érem,
Jól fog az én kardom élni,
Valaki megkeserülni!

Tompa Mihály.

A haladás egyes jelei Magyarországon.

IV.

A haladás jeleiről a szellemi téren, szö-lottunk: vessünk futólagos pillanatot az anyagi érdekek mezéjére, s látni fogjuk, hogy nemzetünk, mely alig kétszáz éve, hogy megmenekült a török barbar hatalom alól, éppen nem pirulhat hazája jelen állapota miatt.

Ha Magyarországot dülő tatár esordák, és romboló török hadak el nem pusztítják, mi is elég építési emléket mutathatnánk fel, mik az Árpád királyok, az Anjouk és Hunyadyak műveléséről, s fény, pompa és kényelem-szeretéről élő bizonyosságot tenének. Azonban, az idők mostohasága miatt az ő magyar korszak idejéből, a fennmaradt kassai, s az újra átalakított pécsi székesegyházakon kívül valamely, a maga nemében eredeti, s teljességre vitt építészeti emlékek alig birunk.

E tekintetben, a mivel mégis birunk, majdnem kizárólag mind az újabb, sőt éppen a legújabb kornak köszönhetik létüket. Pest városa oly új, hogy házsoraiban már az is ritkaság, ha valamely épület Mária Terézia korára emlékeztet. Legrégibb épületnek lát-szik, a kegyesrendiek konventjének a város-háztér felé néző szárnya: ez azonban legközelebb újra fog építtetni; valamint a Dunára szolgáló homlok ezelőtt mintegy husz évvel, az udvarra eső részpedig éppen most emel-tik három emeleti magasságra.

Pest városának dunaparti homlokzata, egyetlenegy házon kívül, mind a jelen nem-zedék korában épült. Harmincz évvel ez-előtt a Kemnitzer ház, ma szálloda az „an-gol királynő“-höz, volt a sorban legszebb épület. 1838 után, az árvis következtében a Dunapart feltöltöttvén, e ház, valamint a mellette álló s nem rég ezelőtt renaissance izlésben épült városi redout, eltörpült alak-jaikkal már-már sérteni kezdék az épületek során gyönyörködő szemet. Ezóta az „angol királynő“-höz czimzett vendéglő szédítő ma-gasra emelkedett: mellette a bizanti styl-ben épülő redoutnak, mely kevés kivétellel, már tetőzet alá jutott, ha jövőre elkészül, széles Európában is nem sok párját talál-hatnók.

A két testvérvárost, az 1836-ki ország-gyűlés határozata következtében, állandó szilárd lánczid köti össze; szemközt vele a budai alagut, óriási kövekből faragott hom-lokzatával; a várba a régi meredek út helyé-be, lassan emelkedő kényelmes kocsiút ké-szült. Itt van a budai magyar népszínház is, mely azonban, mint más ily intézeteknél is megtörtént, e pillanatban éppen a „gyermek-kori betegségek“ időszakát kénytelen átélni.

A ki csak egy évvel ezelőtt is, Budáról, a lánczidon át Pestre jött, gyönyörködte szemét a négyszögű kövekből rakott kettős-soru partépitményeken, a viruló ifjú város felé tekintve, azonnal észrevehé, hogy a Du-napart palotasorainak tökéletességére még valami igen lényeges hiányzik. Tudniillik a lánczid majdnem Pestváros északi részének végére esett; szemközt vele négy, a többihez hasonló nagy háznál több nem állott, azután pedig jelentéktelen egyemeletes házak, még hátrább, raktárak, sőt üres telkek következ-tek. Közvetlen a lánczid szomszédiségében gödrök, homokbuczkák és szemétdombok kietlenkedének. Itt, a hol minden négyszög ölnyi tér többe ér egy pár hold szántóföld-nél, a haza bármily termékeny vidékén!

Ma már egyes buzgó hazafiaknak, pár-toltatva a közönség részvéte által, sikerült kivinni, hogy e szomorú hely, a legközelebbi években a főváros legdíszesebb középpontja legyen. A kik az Akademia palotájára adakoztak, feláldozott ezreikkel, vagy szé-rény filléreikkel, nemcsak a haza szellemi felvirágozását mozdíták elő, hanem egyszers-mind kezdői és indítványozói voltak annak is, hogy Pestváros ezen elhanyagolt pontja, ugy emelkedjék fel, amint ezt, a disz, szük-ség, s az egészek panorámája régóta meg-kívánta volna.

Az Akademia az egész éven át folytatta az építést; a roppant mélységű alapok lera-kattak, a falak felemelkedtek a földszinti ablakok felső ivezetöig; a kőfaragók télen át is szorgalmasan dolgoznak, ugy, hogy ta-vaszra, a kész anyag felhasználása által a munkálatok gyors folymát szemlélendjük. Együttel e palota építése a leghathatósabb buzdításul szolgált arra nézve, hogy a tőke-pénzzel rendelkezhető tulajdonosok kedvet érezzenek a példa követésére. Az épülő pa-lota háttamögött a mult évben, egymásmel-lett két hasonló magasságu négyemeletes ház épült; közvetlen ezek szomszédjában ugy

harmadik pénzes ember, a két elsőhöz ha-sználó nagyszerű épületnek rakatá le alapfai-lait. Ismét felebb nyolcz üres telek áll, s mint tudva van, a város ezen helyek elárve-relését már elrendelé. Egyszerre tehát, ki-épül a Dunapartnak eddig esonka északi sora, belől, szemközt a Dorottya-utcával, az akademia-utca alakul; melyet Pest egyik legpompásabb, s most mégis hosszabbított utczája az ugynevezett „Főut.“ metsz át.

A város belőlről is szépül, emelkedik: azonban nem minden évben egyenlő arány-ban. Minden kereskedelmileg kedvező év, egész tömeg új vagyonos polgárt terem. Az általános jólét haladást mutat; fájdalom, hogy ezzel a fényűzés és csillogási vágy karöltve jár, ugy, hogy e tekintetben Pest, más sokkal szilárdabb alapon fekvő gazdag-sággal bíró várost is messze tul halad. Itt legtöbben rögtön akarnak felgazdagodni, s ezen utjokban eddig szerzett vagyonukat folyvást kockáztatják. Nehány szerencsés-nek sikere, kelletnél több merész vállalkozót csábít a veszélyes utra.

Különbén ezen termékeny s nekünk elég nagy Magyarországon bőven feltalálhatjuk azon eszközök, miknek czélzerű felhasználásával anyagi helyzetünket folyvást javít-hatjuk.

Nem történetek ez rögtönözve, a nem saját hibáinkból elkövetett százados mulasz-tások után. Tudjuk, hogy a kik velünk ren-delkezték, oly iskolai rendszer jármába ve-tének mindnyájunkat, hogy a magyar em-berből lassankint csupa prokátor-nemzetet néveltek: azalatt pedig a beköltözött idege-nek a keresztigak legjövédmezőbb nemét foglalák el, felgazdagodtak, s most az újabb nemzedék, tiszteres szorgalommal, kitéréssel és erőfeszítéssel kénytelen versenyezni azok-kal, a kik, hogy ugy fejezzük ki magunkat, előlünk a tejfelt már leszedték. Szerencsére ezen beköltözött idegenek fia, örökösei, szü-letésükönl fogva e hon gyermekeivé fogad-tatván, ma már a legnagyobb részben so-rainkat erősítik.

Igaz, hogy gyáripárunk még bölesőjében fekszik: de az ezzel járó gazdagság s a vele egybekötött éhenhalások nálunk is bekövet-keznek, mihelyt Magyarországnak és Erdély-nek 12 millió helyett 18—20 milliónyi népsége lesz. A mostani nemzedék feladata az ő termékenységgel bíró földet jövédme-zővé tenni.

Azonban a gyáripárnak azon nemei, mely-lyek a mezei gazdasággal közelebbi össe-köttetésben vannak, már is örvendetes virág-zásra jutottak.

A ki Pest külvárosában, valamely maga-sabb helyről szetteként, figyelmét legelőször ama keskeny magas gyárkémények elszapo-rodása ragadja meg. E sorok írója, csak azon téren, a hova szállásának ablakából elláthat, ezen évben hat ily gőzerővel működő gyár kéményét látta egymásután újból felemel-kedni. Különösen pedig Pesten ugy, mint a vidéken, a gazdasági eszközöket készítő gyár-ak, s a gőzerővel működő malmok kezde-nek elszaporodni. A gépek kelendősege gaz-dasági rendszerünk előhaladottságáról tesz bizonyosságot; a gőzmalom által pedig azon előnyt nyeredjük, hogy gabona-kivitelün-ket, előbb-utóbb a sokkal jobban jövéd-mező lisztkereskedéssel váltandjuk fel. A mi, hogy mindelebb bekövetkezhessék, csak erélyiünköt és kitartásunktól függ: ha fel tudjuk használni a versenyért a szabadabb lett Dunán, gőzhajókkal; vasutaink hiányzó vonalainak kiépítését pedig erőnköz képest előmozdítandjuk.

(—r.)

Miranda.

Elbeszélés, írta JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

II.

Az új települők egész készülettel jöttek, volt közöttük mindenféle kézműves; a har-czosok mindegyikének kellett valami mes-terséghez érteni; ki ács volt, ki asztalos, ki varga, ki takács, s a kard és muskéta mel-lett magával hozta mestersége eszközeit is. Nunjo rögtön neki állította száz emberét a romnak, ötvenet a hajó védelmére hagyott s néhány hét letelte alatt ismét földel alatt állt a várac, szépen befödve pálmakéreggel zsindelei helyett; az égés, a pusztulás utolsó nyomdoka is eltakartott, az udvarról és környékről kiirták a bozótot, a szobákat egyszínűre bemázolák, a kis gyermek-kéz véres nyoma is eltűnt a falról, s a termék rögtönzött székekkel és ágyakkal rakattak meg, miket mádból fontak. Nemsokára fel-vonatott a várudivaron álló póznára a spanyol lobogó, s három lövés a várfalakra felvont ágyúkból jelenté a hajó népének, hogy a telep kész a vendégek elfogadá-sára.

A hajón hagyott ötven harcos és a nők, gyermekek, kik a telepítők családjához tar-toztak, málháikkal együtt dereglyékbe kel-tek s örömriadallal szálltak ki a partra. Ott mindenkire várt, a ki hozzá tartozott, férj, apa, vagy testvér s a vidám Karaván derült kedvvel vonult át a régi bambuszidon a helyreállított telepre. Mi borzalom fogadta ott az első megjelenőket? azt a gyöngébb szívűek nem tudták meg soha.

A gályáról azután kihordták még, a mi a telep lakosainak szükséges volt; európai házi állataikat; s az ötven harczói paripát a lovas vitézek számára; a hajó még azután egy napig ott cirkált az öböl előtt, akkor ágyulövésekkel üdvözölve az ottmaradókat, eltűnt a víz láthatáran. A második telep ma-gára maradt ugyanazon a helyen, a honnan az első kiirtották.

A mint a vitorla letűnt a sik tenger lát-köréről, előjöttek hosszú dereglyéiken a Timbuek.

Az újvilág öslakói; rézszin arcczal, réz-fegyverekkel.

Talán éppen ugyanazok, kiknek kezei Diaz de Solis véreben fordítottak.

Nem jöttek sokad magukkal; nem is jöt-tek ellenséges indulattal; egy küldöttség volt ez csupán a nemzet vezéreiből, kik a Tahu-tollat viselik kontyukba tűzve; azok is lerakták ottkünn fegyvereiket s fonott kosarakban gyümölcsöt, póznára kötött ma-laczokat, és lött vadakat hoztak saraglyákra téve; a vezérek mellett jöttek asszonyaik, nyakukba ültetett kis gyermekeikkel.

A ki asszonyával és gyermekeivel jó látogatni, az nem jó harczoló szándékkal.

A tisztelőkö vezére volt Mangora, a Timbuek fejedelme.

Mangora e követőársai a várac nagy teremében találták Nunjo de Larát, Hur-tadot, és az előkelő spanyol vitézeket.

Az indus fejedelem valami tört spanyol-sággal üdvözle az új telepítőket, mit még Diaz de Solis követőitől tanulhatott el.

„Jó fehér vitézek. A Timbuek fejedelme Mangora. Mangora nem rossz ember. Man-gora ölte meg a fehér vitézeket. Timbuek nem rohanták meg orozva az alvókat. A Makhiajik, és a Gujaczerék ölték meg őket éjszaka. Timbuek nappal verkesznek. Tim-buek jó barátai a fehéreknek. Hoznak nekik

szelid állatokat élve, vadakat megölve. Hoz-nak nekik gyümölcsöt a mit egyenek, lent, a miből ruhát készítsenek, fák nedvét, a mi-ből meggyógyuljanak, ha betegek. Timbuek szeretni akarják a fehéreket. Másik fehér, a ki itt megöletett, Mangora apját sokáig itt tartotta magánál. Mangora apja hazajött; ajándékokat hozott fehér őről. Ajándékok vi-selte holtig. Nem lehetett kezérol levenni. Holt ember kezérol levágta Mangora s régi fehér ember ajándékát visszahozta új fehér embernek.

Mangora czifra iszalyából egy vashéket vesz elő. Az volt a mivel Diaz de Solis meg-ajándékozta a Timbuek főnökét, ugy hogy mikor az megszabadult tőle, otthon nem tudták levenni a kezérol, míg csak meg nem halt.

A Kaczika oly jámbor, szelid arcczal mondta azt el de Larának, hogy az nem ve-hette gyúnya az indus szavait.

— A mit a régi fehér ember vétett, monda Nunjo, azt az új helyre fogja hozni. Az új fehér ember nem fog ilyen ajándéko-kat osztogatni barátainak, s annak a zálo-gául, hogy igazat mond, ime azt a karikat ketté töri.

S azzal irtózatos markába fogva a ková-csolt vashéket, ugy összeroppantá azt, mintha csak sütemény-perecz lett volna, egyik da-rabját magánál tartva, másikat a Kaczikának nyujtva.

— Legyen egyik darabja te nálad, má-sik nálam, annak bizonyosságul, hogy közöt-tünk soha ellenségeskedés nem fog lenni.

A Kaczika ez athletai erő láttára tédre ereszkedik de Lara előtt és megcsókolta annak erős kezét, bámulva sorba tapogtatván minden ujját külön s a tanyerét is meg-nézte belől, hogy hol lakhatik abban ily ismeretlen erő.

— Mangora hived fog lenni örökre. Re-begé alázatosan. Ily erős ember a Timbuek között nincs. A Timbuek is erős emberek; de a fehérek minden ujjá egy olyan ember, mint egy egész Timbuek; egy ökle anyyi, mint egy sereg, ő maga anyyi, mint egy néptörzs.

(Folyt. köv.)

Baró Wenckheim Béla kastélya Fason.

Fás, Békésmegyének egyik terjedelme-sebb pusztája, az észak-keleti oldalon, Körös Ladányhoz félórányra, báró Wenckheim Béla tulajdona. Hajdan népes község volt. A tizenhatodik század közepén királyi biz-tosok által eszközölt conscriptióban 28 portának van elírva, bírtokosaiul pedig: Abrány István, Lajos Imre, Pejkes Péter, Ztersenkovic Márton, Vér András és György említettek. A tizenhétedik század elejé már a királyi fiskus kezén talála a helysége-t, mert Békésmegye 1715 évi július 23-án tartott közgyűlésén Gúti Sándor, Pécsi Ist-ván és Nadányi Miklós, ellenmondást je-gyeztettek be Fásnak a kir. ügyész által történt elfoglalásáért; míg ugyanezen század második tizedében Harukern János György csaknem az egész megyét 24,000 rhénes forintot megszerelvén III. Károlytól, ez alkalommal Fás is az ő, utóbb a Wenckheimok bírtokába jutott.

Az 1750-iki árvis elpusztította a községet, s azóta többé be sem népesítettett, hanem mint pusztá, gazdasági művelés alatt áll, s Békésmegye Cincinnatusának kedves nyári mulató helye, főleg mióta azon díszes kas-tély áll rajta, melyet apróbb gazdasági épü-letekből Ybl ügyes keze rendezett oly csi-nos formára, mint kézpünkön látható.

Ki e kastély rococo butorzu teremt, a vadász fegyverekkel, a válogatott kis könyvtárral, a csáki urvadászok lovas képeivel rakott, s egy aristocrata kényelméhez mindennel ellátott szobákat, s felettök a messze látó tornyot bejárja: önkénytelenül az ó kor lovagvárai jutnak eszébe.

Itt szokta kipihenni a nemes báró a közügyek fáradalmait, innen lép a kormányrudhoz, midőn a közjé érdeke úgy kívánja, s ide tér az ekeszarvához, midőn a publikus tért elhagyja elvei vagy a körülmények késziték.

Ha magától nem értetődne, hogy Wenckheim Béla e pusztaságban sincs magára, hogy rokonok, szív és elbarátok itt is fölkeresik a nemes hazafit és szívélyes házi urat: meg fogna bennünket arról győzni azon album, melybe egyik terem-asztalán a látogatók szokták neveiket feljegyezni.

Itt végződött azon emlékezetes Béla-nap is, melyet a múlt év tavaszán a nemes báró majszabban ült meg mint egyébkor szokott, mert a megye 1860-ban választott tisztikara és bizottmánya tömegestől lepte meg szerezte, volt főispánját. A vidám fáklyás néveste Ladányban kezdődött, s a kedves zene és toasztok közt töltött éj után, másnap reggel kocsi-utalatt vendégeit a báró ur, maga pedig szép paripán előllova-golva vezet a hosszú sort a fűsi pusztára, hol ismét folyt a bor és a jó kedv, s az isten szabad ege alatt elköltött ebédnél, hangos áldomások mondatok a hazáért és annak hű fiaitért.

—sz—

Tihany és a tihanyi viszhang.

„Láttam Athén szent tereit, Ephezus templomát, voltam Delphi-ben, és összejártam egész Európát egyik végétől a másikig, meglátogattam Ázsia legszebb országait, de sehol oly gyönyörű tájt nem találtam, a melyet Konstantinápoly vidékével össze lehetne hasonlítani!“

Ezt mondja Byron lord Konstantinápoly vidékéről; és talán úgy szólhatnánk mi is a Balaton vidékéről, melynek csak egy részére hívjuk fel jelenleg a szives olvasó figyelmét, — ha a többi természetszépségeket is láttuk volna, mint ő elősorol; de így meg kell elégednünk azzal, ha elmondhatjuk a költővel:

„Nagyit a hir, ha szányra köl;

Itt valóság több a hírnél.“

De nemesak mi — kik e honnak gyermekei vagyunk, nyilatkozunk így, midőn a Balatonról és vidékéről emlékezünk; hanem e részben kezdet fognak velünk minden oly emberek, kik — mint Shakespeare mondja — a maguk jószágát költögetik, hogy a má- o két láthatás; mert nincs utazó, ki a

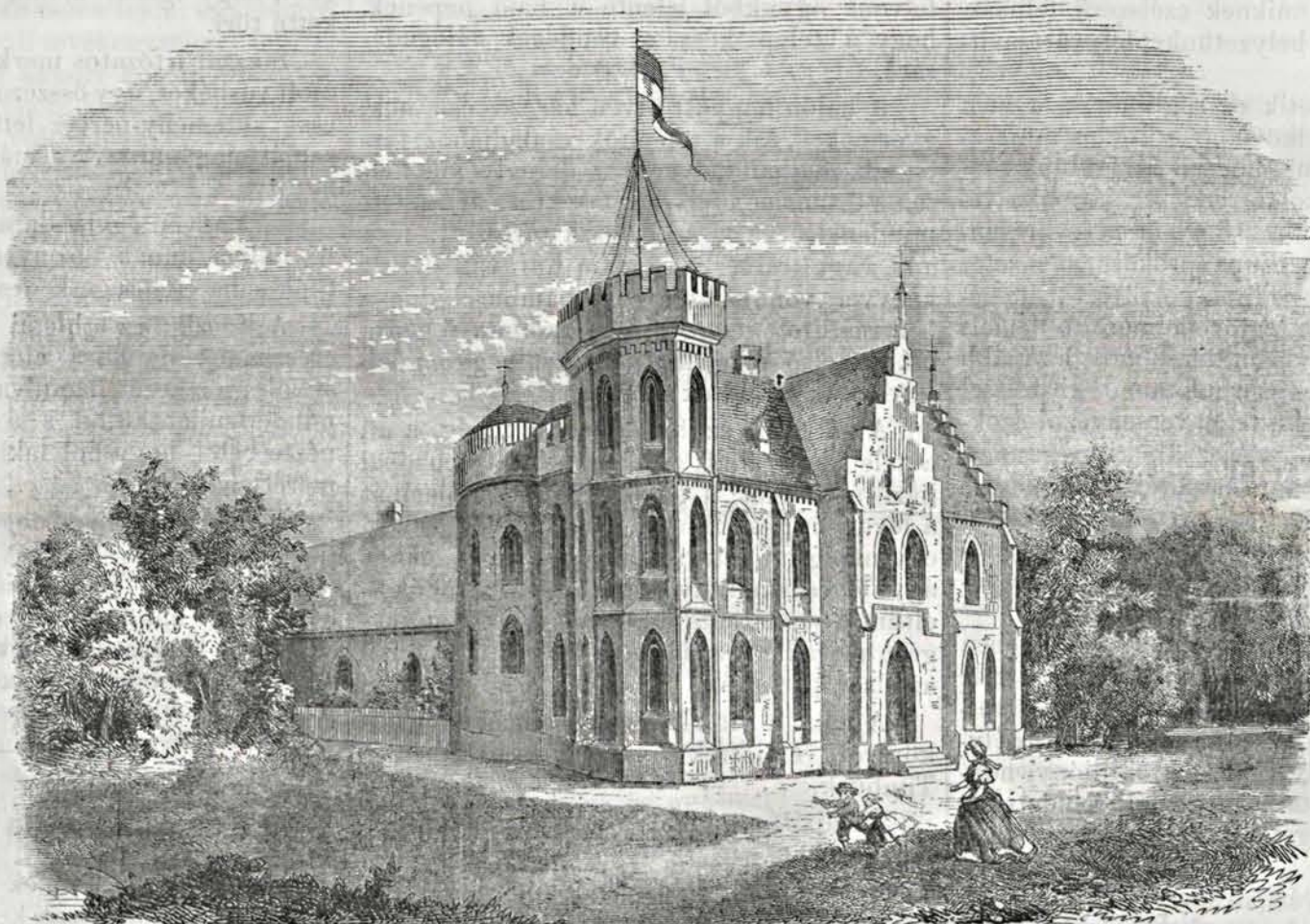
Balaton vidék igazó tájairól magasztalva, sőt elragadtatással ne szólja.

És valóban, a Balaton vidéke minden- kire, kik valaha ott mulattunk, oly ellenáll- hatlan varázs-hatalommal bír, hogy bármi- kor is szives örömet tértünk vissza, a kedves táj kellemét élvezni, ha idő és alkalmunk kedvez.

Miután azonban sem alkalom, sem a kirándulásoknak kedvező ideje úgy sincs, legál- lóbb emlékezetünkkel térjünk vissza az elha- gyott kedves tájakra, hisz oly jól esik meg- emlékezni azokról, mik annyi szép meglepe- tés, öröm és élvezetnek voltak szülői kebl- lünkben!

Lépünk tehát ama hegyes és völgyes félszigetre, mely amott a tulsó, — zalai oldalon, a Balaton sima tükrebe benyulik, s azt mintegy irigyen két részre látszik osztani, alig hagyva az innesső oldalon egy kis kes- keny szorost, hol egymással csak szűken ölelkezhesenek a haragvó habok.

Ama szép félsziget keleti oldalán, mere- dek hegyek tetejében egy régi zárdá s ősi templom áll. Már messziről látjuk időbar-

Báró Wenckheim Béla kastélya Felső-Tihanyon.

nitotta két tornyát, s rajtuk a kereszteteket, melyeken a kelő nap sugarai megtörve csil- lognak.

Ez a tihanyi apátság! A hajdani idők szelleme szerint ez is királyi kegyes fogadásnak köszöni léte- létét. Ugyanis I. András királyunk, II. Henrik királyon véghez vitt győzelme haláljából, — midőn Pozsony ostroma alól felszabadította, — fogadását megtartandó, 1055-ben a sz. Benedek rendi szerzetesek számára Tihany- ban apátságot alapított, s azt gazdag jószá- gokkal bőven megajándékozta.

Az idő, ugyalszik, ennek is kedvezett, és a sors csapásai ha nem is mentek el mel- lette minden nyom nélkül, de azt még sem semmisíthették meg, és e kis klastrom, a zord idők gyakori viharai dacára is, majd- nem 800 évig áll már, és hirdeti az Isten di- cőségét. És e zselra alig is lehetett volna alkalmasabb és szebb helyet választani, mint épen ezt, nemesak azért, mert innen az egész vidék teljes nagyszerűségében belátható, de mert főképen, ily magasztos és lélekemelő szépségek élvezetében, az ember önként az

Istenre, mindezek alkotójára gondol, és val- lások szent érzelmek gerjednek keblében, melylyel oly jól összefér amott a hegy tetején a csendes klastrom és templom. — Lehet, hogy ez vezette az alapító királyt is azon gondolatra, hogy itt a természet e nagyszerű templomában, egy kis oltárt emeljen az egek urának tiszteletére.

Ez apátságot utóbb több magyar király, különféle cím alatt, még inkább gyarapítá; sőt történeti tanúságok vannak rá, miszerint Tihany egy időben egyszersmind hiteles le- véltárul is használtatott.

Utóbb e jószágokat részint ellenség dulta fel, részint magánosok foglalták le, míg ismét királyi rendelmény parancsolta üdvös közszélokra fordíttatását és voltak idők, mi- dőn az egykor igen gazdag Tihany felette szegény volt, míg újabb időkben fejedelmi kegy ismét urrá tette.

A szent Benedek rendieknek a félszige- ten levő zárdája a XVI. században, midőn hazánkban az osztrák-török uralkodás kez- dődött, alakítottatott át várrá és pedig oly erőssé, melynek bástyáit az ellenség bevenni nem igen bir- ta. Benne az időtől fogva várkapitányok vivék a főpa- rancsnokságot, mind a d d i g, míg a sanyaru török járom nyakunkról le- rázatván, a ti- hanyi félsziget régi békés ál- lapotába jutott vissza.

Régibb idő- ben a tihanyi zárdán és vá- ron kívül még két falu volt a félszigeten: Apáti és Ujfa- lu. — Ma már mindkettőnek helyén csak az egykor fenn- állt kis egyház romjai szemlél- hetők. Fennáll ellenben egy új helység, mely a félsziget ne- vét viseli: Ti- hany mezővárosa, mintegy 900 lakossal.

— Mind a templom, mind a hozzá épített négyszög idomu klastrom igen egyszerű és semmi sincs rajtuk, mi akár művészet, akár történeti emlék tekintetéből különös figyelm- et érdemelne. A képek alig emelkednek túl a középszerűségen; a faragványok több dícsőretet érdemelnek. Leginkább említésre méltók: a szekrestyében levő ruhatár és szekrények, mint valóban jeles készítmények. Régiség tekintetében leginkább figye- lemre méltó a főoltár alatt álló régi kápolna, mely jelenleg sirboltul használtatik. E ká- polna még azon korból való, midőn I. Endre király a tihanyi apátságot 800 évvel ezelőtt alapította. A csucsives boltozatok négy de- rék oszlopon nyugszanak, melyek egyike a zord idők gyakori viharai dacára is, majd- nem 800 évig áll már, és hirdeti az Isten di- cőségét. És e zselra alig is lehetett volna alkalmasabb és szebb helyet választani, mint épen ezt, nemesak azért, mert innen az egész vidék teljes nagyszerűségében belátható, de mert főképen, ily magasztos és lélekemelő szépségek élvezetében, az ember önként az

A kolostor nevezetességei közé tartozik,

*) Lásd Vas. Ujság 1858. 19. számát.

a könyvtár- és ásványgyűjtemény. A könyv- tárban figyelmet érdemel két régi magyar kézirat, mindkettő a XVI. századból és így mintegy háromszáz esztendősek. Ezek egyike sz. Benedek és több szentnek életét tartal- mazza, másika Pisky István, egykori tihanyi kapitány jegyzőkönyve.

Végül még megemlítjük a zárdá egy ne- vezetességét, a jezsuiták alapítójának Loyola Ignácznak viaszképét, *) mely halála után vétetett le eredetileg, — mint ezt egy erre vonatkozó okirat bizonyítja.

De elég legyen az apátság történetéből és nevezetességeiből e rövid ismertetés; tér- jünk át jelen főtárgyunkra, a híres tihanyi viszhangra. — Képünk Tihanyt úgy ábrá- zolja, amint arról a helyről látni lehet, hol a viszhang legerősebb.

Ki valaha olvasóink közül ott járt, — az bizonyára e kép látásánál hiven vissza fog emlékezni a kedves tájra.

Az egyház északi oldalától néhány száz lépésnyi távolságra emelkedik az ugyneve- zett „Nyárs- hegy“; mely nevének ered- detét onnan veszi, hogy itt a hajdani háborgós időkben törököt huztak fanyársakra.

Ennek a templommal szembe eső déli lejtőjén van azon csak néhány négy- szögölnyire terjedő hely, honnan a templom felé kiáltozva a legszebb visz- hangot hall- juk; mely tö- kéletesen szélesedés időkben a leg- hosszabb — hatméretű — verseket is oly tisztán adja vissza, hogy az ember csaknem

kisértetbe jö elhinni, hogy valamely elrej- tőzött élő lény utánozza szavainkat. E híres viszhang helyre, a tihanyi kecske-körmöket áruló gyermekek szokták vezetni a látogatókat, kik ezek segélye nél- kül hasztalan keresnek azt, miután semmi ismertető jel nincs itten. Tihany birtokosai — a különben vendégszerető szerzetes urak — még mindig nem találták szükségesnek e helyet néhány oda ültetendő fával vagy kö- paddal megjelölni, habár e részben már több ízben nyilvánult a látogató közönség óhaj- tása.

A kalauz-gyermekek majd minden vendég előtt el szokták viszhangoztatni, a követ- kező kérdést és feleletet: „Tihanytól Füred savanyuviz messze van-e? — Nem messze van, csak az utja hosszú!“

És ennek igazságát mi is — a multkor (Vas. Ujság 1862. 44. sz.) említett kéjtudásai társulat tagjai, — tapasztaltuk, kik Füred- ről Tihanyt közelnek látván, gyalog indul- tunk oda; de bezzeg elment a kedvünk az

(locomotivek) egyegyed nagyságában, amerikai rendszerben készült, mint a bécs-gloggnitzi vas- pálya mozdonyai, körül belől ezen gép elkészítése ideje óta építettek. Egy löerővel működik, fával fűthető, sulya mintegy öt mázsa. A kis mozdony- nak „Derü“ nevet adtak, a nagy mozdonyok pél- dájára e név olvasható mindkét oldalán. — A mondott nagyság dacára mindenesetre csak mintának mondható; de mértékének szabatos arányosságánál fogva e nemből a legközelebbek egyike, minden legkisebb részeiben a legnagyobb gondal levén kidolgozva; minek következtében 1848 előtt a magyar iparegyesület, azt szak- avatottak által megvizsgáltatván, a magyarországi tanodáknak megvételre igen melegen aján- lotta is.

A gépnek, kivált szakértők közt, folyvást sok méltánylója van; vevője azonban még nem akadt, — pedig ily mozdonymintája egy közinté- zésünknek sincs maiglan.

Nekem igen kedves volt, az építők szivesé- géből, azon viszonyokkal s előzményekkel megis- merkednem, melyek a „Derü“ létrehozták s nem kétem, másokat is nem kevésbé fognak érdekeln. Nagybárá mind azon férfiakkal találkoztunk ez alkalommal, kik husz év előtt iparunk fejlesztése körüli buzditólag fáradoztak; egyes jellemzetes ada- tokban felmerülnek előttünk azon nehézségek, melyek akkor a magyar iparos törekvéseit átalá-

*) Lásd Vas. Ujság 1858. 19. számát.

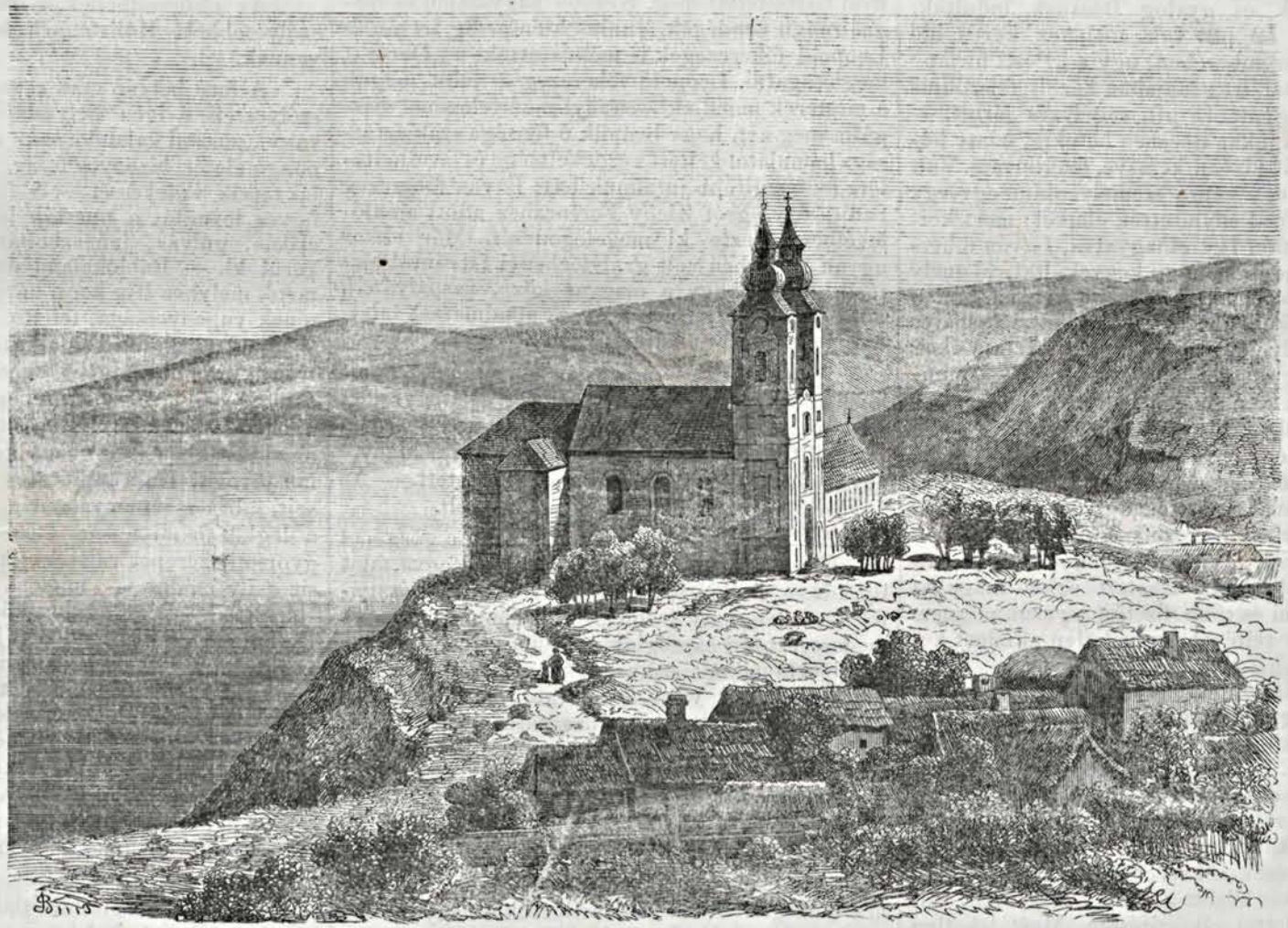
ily sétától, — egész fél napig jártunk, míg azt a roppant körutat megtettük, melyen egyedül lehet csak szárazon oda jutni, holott csolnakon egy vagy másfél óra alatt a leg- könnyebben szoktak oda evezni, s a mellett még a legkényelmesebben is.

Ez szolgáljon jóakaratu figyelmeztetésül, nehogy ismét valaki saját, nem annyira ká- rán, mint inkább fáradságán tanulja meg azt, hogy bizony: „nem messze van Tihany, csak az utja hosszú!“ Zombory Gusztáv.

A „Derü“ nevű első magyar gőzgép története.

(Egyszersmind életkép a magyar iparvilágból.)

A mennyire tudom, a „Derü“ az első gőzgép, mely magyar kezekből került ki. Építették Nagy Lajos és Gerő testvérek Bécsben 1845 júniustól, 1847 martiusig, kézi-munkájuk jövedelmének meg- takarított filléreiből, nagybárá a napi szakma bevégezte után, esti és ünnepnapi szünőráikban. — E gép a közönséges vaspálya-mozdonyok

Tihany, a Balaton mellett.

ban zsbibasztották s az eredményben azon kedves és buzditó hatást érezzük, mely a magunké iránt bizalmat ébreszt és saját feleinkhez ragaszkodást kelt.

Hogy mind ezt élénkebb színben lehessen fölűntetni, a fötényt megelőző adatokon kell kezdenem. Elsorolásukban lehető rövid leendek.

A becsületre méltó nevezett két hazánkfi, kik később a „Derü“ építői lettek, 1841-ben lép- tek szerényen, — de céljuk teljes fölfogásával s a lehető legjobb akarattal, az ó-budai hajógyár mun- kásai közé, — remélve, hogy miután akkor a hazában ez volt a legnagyobb mütelep, legelőbb ott nyerhetnek szorgalmuk után beavattatást a gépészet titkaiba — mert akkor a gépekkel nem annyira tudományról, mint tükokról volt szó. De csakhamar át kelle látniok, hogy valamely hatal- mas pártfogás nélkül ezt elérni nem fogják. Egy föbajjal, azon általános hiedelemmel kelle akkor a magyar iparosnak megvívni, hogy a magyar alig is alkalmas a gépészet elsajátítására. Olykor maga Széchenyi is szólott ilyenképen, — bár valószínűleg inkább csak azért, hogy ezáltal tötrre ingerejen, mint hogy efféle nyilatkozataiból őszinte meggyőződésére következtessünk, — de a nagy rész s különösen az akkor is ismert hamis „polgárositók“ a legkomolyabb hosszú arccal szerették ez eszmét fejteget- ni. Nevezett if- jáink, kik a közvéleményt, a balhiedelmet, az ellenkezőről akarták meg- győzni, Széche- nyihez fordul- tak pártfogol- tatásért. Kér- ték, hogy őket hatályos befo- lyásánál fogva ajánlja a hajó- gyár igazgató- jának figyelmé- be és különösen eszközölne ki, hogy a gépé- szeti osztály- ban alkalmaz- tassanak s adat- nek nekik tér, melyen komoly eihatarozásuk és készségük szerint kiképez- hetnék magu- kat. —

A gróf szí- vesen fogadta kérésüket, ki- ment a gyárba, hol őket fel is kereste s Rau gyárigazgató- nak személe- ven ajánlotta. Ez ajánlás következménye azonban a legkellemetlenebb lön; mert a magas pártfogás ka- ján szemekkel találkozott s a kizárólagosan idege- nek kezében volt gépészeti szak befolyásosabb és jelentéktelenebb egyéniben egyaránt irigységet s ellenszenvet költött, úgy högy ifjaink a helyett hogy segédkezekre találtak volna, osztályukból csakhamar egy, naponkint egy ezüst huszassal roszabbul fizetett osztályba vettek vissza. — A gróf megvárta, hogy pártfogoltjai vasárnaponkint nála jelentkezzenek s ily alkalommal, olykor hosszas ideig s körülményesen tudakozdott mintlétük s előmonetlélük fölül. Ök imé kénytelenek voltak bevallani, hogy visszavettének. „Látjátok: mit kell tőrünök az idegenektől saját földünkön? De, — tudjátok tőrni és kitartók legyetek!“ — A gróf ezen nyilatkozatában annyi keserűség és irányukban annyi jóakarattal tünt ki, — mint mindenkor, ha velük tegezve beszélt, — hogy már egyedül csak az ó kedvetért is minden kellemet- lenséggel szembezállának. Négy-öt héten át hely- zetük nem változott. Ekkor a gróf a pesti hen- germalomhoz vitte át őket, hol a malom mellett ekkortáiban keletkezett gépgyárban alkalmaztat- tak. A gróf ide hetenkint kétszer háromszor kijárt, többnyire ismerőt hozva magával, de soha el nem mulasztá, azokkal pártfogoltjait is fölkeresni, — a többek közt, egyszer magának József nádornak is bemutatót őket.

Budai népszínház.

Jan. 9. „Az élet színpalotái“ Vigj. 5 felv.
Jan. 10. „A molnár és leánya“ Színmű 5 felvonásban.
Jan. 11. „Két pisztoly“ Népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti.
Jan. 12. „Az utolsó eszköz“ Vigj. 1 felv.
Jan. 13. Az orvos-tanulókat segélyező egyesület javára mükövelői előadásul: „Házassági három parancs“ Vigj. 3 felv.
Jan. 14. „Nevelő ezer baj között“ Vigj. 1 felvonásban.
Jan. 15. „Keverausz“ vagy „Egy óra az űrhelyen“ Bohozat 3 felvonásban. Irta Benkő. A felvonások közt táncz volt.

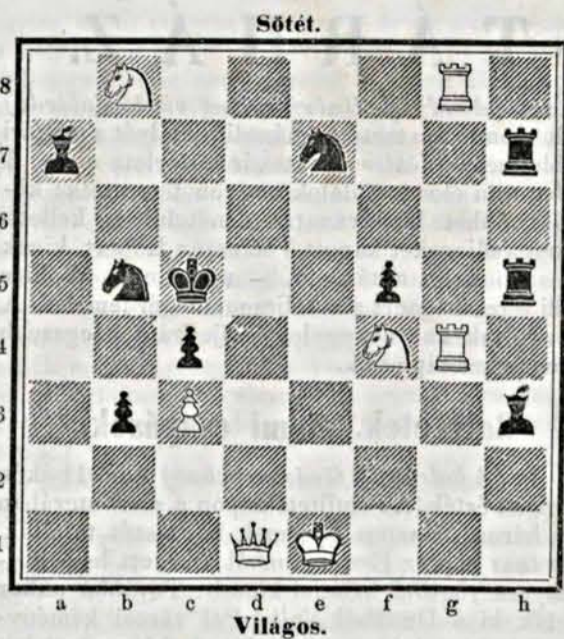
SAKKJÁTÉK.

A londoni feladvány-verseny eredménye.

A londoni feladvány-verseny eredménye. A londoni feladvány-verseny eredménye. A londoni feladvány-verseny eredménye.

160-ik számú feladvány. — Bayer Konrádtól (Bécsben).

(Ugy hisszük, hogy a sakk-közönségnek kedvesebb szolgálatot alig tehetünk, mint ha jelenleg az ünnepeket nyertes remekműveit mutatjuk be.)

Világos indul, s 5-ik lépésre matot mond.

36-ik számú játszma (Szicíliai megnyitás).

MORPHY és ANDERSSSEN között. A Párisban játszott matsh-partieek közül.

(Legközelebb vettük a tudósítást, hogy Morphy Pál Párisba érkezett. A föld legelső, legnagyobb sakk-játékosja, ki pár évvel ezelőtt diadalal járta be Európát, hisszük, az európai sakk-életnek ismét újabb lendületet fog adni.)

Világos (Morphy). Sötét (Anderssen).

- 1) e2 - e4 c7 - c5
2) d2 - d4 e5 - d4
3) Hg1 - f3 Hb8 - c6
4) Hf3 - d4 e7 - e6
5) Hd4 - b5 d7 - d6
6) Fc1 - f4 e6 - e5
7) Ff4 - e3 f7 - f5
8) Hb1 - c3 f5 - f4
9) Hc3 - d5 f4 - e3
10) Hb5 - c7 Kc8 - f7
11) Vd1 - f3 Hg8 - f6
12) Ff1 - c4 Hc6 - d4
13) Hd5 - f6 Kd6 - d5
14) Fc4 - d5 Kf7 - g6
15) Vf3 - h5 Kf6 - f6
16) f2 - e3 Hd4 - c2
17) Ke1 - e2 és Világos nyer.

155-dik számú feladvány megfejtése.

- (Seeburgertól.)
1) Ba3 - a7 Fd8 - c7
2) Ba7 - c7 Bd7 - c7
3) Vf8 - d6

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fulöp József. Nagyváradon: báró Messzina István. — Kis-Kürtőn: Csemiczky Károly (az előbbieket is). — Gyepesen: Kun

Sándor. — Vácson: Niezky Pál. — Buzsákon: N. N. — Parabutyban: Rothfeld József. — Tordán: Szentpétery Antal. — Bajmokon: Weisz Fülöp. — Debreczenben: Zagyva Imre. — T. Sz. - Miskolcson: Frankl A. — Kún-Sz. - Miskolcson: Bankos K. — Pesten: Cselkó György. — Kasán: Skvór Antal. — K. Szédláson: Tompaik.

Rövid értesítések. Nagy-Maria: Beothy Maris Tartozunk kijelenteni, hogy ön a 151. és 152. sz. nehéz feladványokat helyesen fejtette meg. — Vác: N. P. Az említett Sötét Futárt azért tartjuk szükségesnek, mert annak nem létében a feladvány más első lépésre is megfejthető volna. — Gy. Fehérár: A lépések folytatását vagy nyilatkozatokat kérünk. — K. Sz. - Miskolc: B. K. Ön legközelebbi sorainak nagyon örvendtünk. Nemsokára magánlevelet szándékozunk küldeni.

Szerkesztői mondanivaló.

6401. Hanva. A csomag megérkezett s éremben a perzen küldjük rendeltetés helyére. Az eredményről és a többről legközelebb.

6402. Győr. R. K. A küldött tárgyak a legnagyobb méltánylatban részesültek, annál nagyobb örömmel várjuk a szíves ígéretek további teljesedését. Fogadjon szíves köszönetünket. Amaz arczkép következményétől, a párbajtól, régen tartunk a elismerjük, hogy méltán érte az öldökölő megtorlás, de hiszen tudja ön a többit is.

6403. Eger. H. Zs. A cikkeknék adandó alkalommal jó hasznát reméljük vehetni.

6404. Debreczen. S. I. Alig vagyunk túl a nyitányon s azért szó sem lehet a „késő“-ről; a mire, szívesen látott vendégül különben sem gondolhatnánk. A megemlékezés igen jól esett. A többire nézve nagy volt a mi eszünkünkünk, de nagyobb és őszinte a mi szerencsekívánatunk. Várjuk a teljesedést.

6405. N.-Egyed. Sz. K. Az ajánlott feltételekbe szívesen beleegyezzük. A két okirat igen beceses; az arczkép kissé gyakorlatlan kézzel van rajzolva, a min segíteni kellene. Jó volna tudni, mily időből s forrásból való. Várjuk a többit.

6406. Munkács. L. T. A szakadozottságnak nincs egyéb oka, mint tárgyaink halmozása, s azon igyekezetünk, hogy a mennyire lehet, mások igényeit is figyelembe vegyük. Az új küldemény igen beces.

6407. Jolsva. P. M. A biztos gyógyszerhez sok sikert kívánunk, de azt hisszük, hogy annak, ha csakugyan valószínű, bővebb ismertetése közérdekű volna.

6408. Kántor-Janosi. K. K. Az adakozási névsor annak idejében közölve volt. A kívánt szám elküldettük.

6409. Pusztá-Ába. Cs. L. A közleményt köszönettel vettük s mi is azt hisszük, hogy tárgyánál s irmodoránál fogva is megérdemli a közzétételt.

6410. H.-M.-Vásárhely. F. I. A szép, de nagyon terjedelmes műnek talán más alkalmazását találandjunk. Belegyezdését reméljük. Erről azonban és a többi régi dolgokról más uton.

6411. Munkács. G. S. A rajzok és leírás megérkeztek. Köszönettel vettük.

6412. Jolsva. Fr. R. Az üdvözlőtet és az agio-pótlékokat köszönjük. A jutalomjátéki előadásra még igen sok a hely. A párhelyek győren teltek meg, zártzárk is sok tántog még; a földszinti és karzati helyek nagyobb kelendőségnek örvendenek ugyan, mint máskor — de bizony a kasszánd nem igen mosolygó arczczal ül a pénztárnok, mondván, hogy még igen sok az el nem fogyott biléte. Ez pedig a direktorra nézve különösen sajnányos hír.

6413. Hont. L. K. Szépen kérjük, ne tulajdonítson annak, a mi ott megjelent, semmi túlságos fontosságot. Az se nem használ, se nem árt, mint a rántott leves.

TARTALOM.

Bod Péter (arckép). n. — Népdalok. Tompa Mihály — A haladás egyes jelei Magyarországon. IV. (—rt.) — Miranda (folytatás). Jókai Mór. — Báró Wenckheim kastélya Fászon (képpel). — az — Tihany és a tihanyi vizshang (képpel) Zombory Gusztáv. — A „Dert“ nevű első magyar gőzgép története. Kenessey Albert. — Egyveleg. — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti napló.

Felölös szerkesztő Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz. a.)

HETI NAPTAR.

Table with columns for dates and events. Includes dates from Jan 18 to Jan 24, and corresponding religious or public events like Epiphania, Szűzkegyelmek, etc.

Figyelmeztetés!

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1863. évi folyamából teljes számú példányokkal még folyvást szolgálhatunk.

Előfizetési föltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt félévre, azaz: január—június 5 ft. — Egész évre, azaz: január—december 10 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság félévre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok félévre 3 ft.

Érintett lapok megnagyobbított alakban és tiszta finom papíron jelennek meg.

Tíz előfizetett példányra egy tisztelet-példány jár. — A pénzes-levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala Pesten.

(Egyetemutca 4. szám alatt.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.

Pest, január 25-én 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

Table showing subscription rates for 'Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok' and 'Csupán Vasárnapi Ujság' for different periods (Egész évre, Fél évre) and locations (Pest, Buda-Pesten).

Báró Bémer László.

A jeles egyháznagy és buzgó hazafi, ki nek arczképével és biztos kuffókból merített életírásával kedveskedünk olvasóinknak, Bezdédi és Kis-bákai báró Bémer László, a boldog emlékezteti nagy-váradai püspök.

Ritka azon férfiu, ki az élet zajló hullámai között annyit hányatott s kedélyhangulatát annyira megtartotta, mint ő.

Törékeny testét elgyöngíték a mostoha körülmények, a nélkülözés: de lelkét erőssé tette az élőhitből merített bizalom abban, ki az emberek sorsát megmérhetetlen bölcsesége szerint vezérli.

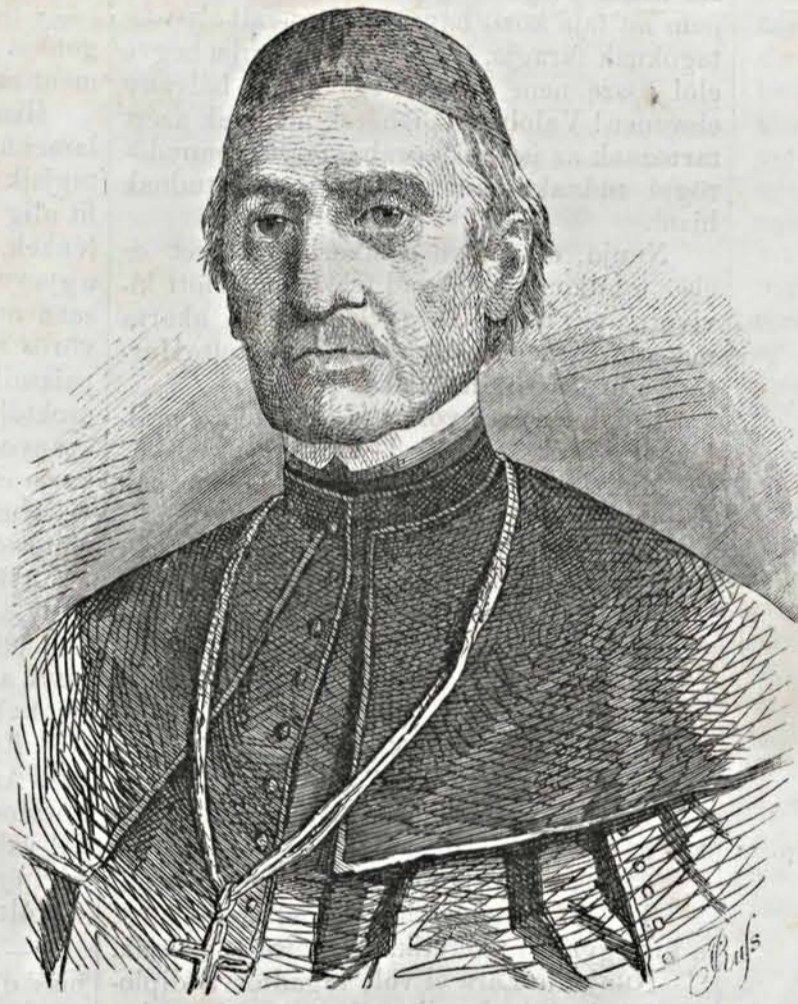
Élete a fokozatos emelkedés s a gyászos hanyatlás erős vonalival van átszőve; de minden forduló ponton felismerhetők a nemes jellemvonások, melyek őt előttünk tiszteletreméltóvá, emléket felethetlenné teszik.

Született 1784-ik év apr. 8-án Szabolcsmegye Kis-Báka helységében, báró Bémer Antal és báró Döry Krisztina főnendai szülektől.

Első neveltetését a családi körben nyerte.

Később a nagyreményű ifju gondos felügyelet alatt nyilvános tanintézetekbe, Egerbe s Ungvárra küldeték, hol a hat nyelvtani osztályt dícséretes előmenetellel végte.

Az egyházi pályára korán kifejlett hajlamát követve, mint bölcselőt, már az akkor újonnan felállított szatmári papnöveldeben találjuk; — honnan szorgalma s szép tehetségei tekintetéből, a pesti központi növeldebe küldeték a hittani folyamra, s innét mint másodévi hittan-hallgató, az egri főmege növendékei közé vétetett át. — A jeles műveltségű, pályavégzett papnöveldek felszenteltetvén, az akkori érsek, Fischer István, az udvari személyzet közé sorozta, hol előbb mint iktató, csakhamar mint szertartó hivataloskodott. Azonban a pástorkodás ellenállhatlan erővel vonzta őt; lelke előtt a nép üdve lebegett — s így saját kérelmére gyöngyösi segédlelkészévé neveztetett.

BÁRÓ BÉMER LÁSZLÓ.

pásttorává kérték, s megnyerték, megválasztatván s megerősítettvén egyszersmind kunsági kerületi iskola-igazgatónak.

Innét negyedfél év után Fényes-Litkére mozdítottatott elő, s esperessé neveztetett.

Ez időtájra esik az érseki szék megürülése s a nagy tudományú Pyrker László, velencei érsek és patriarchának egri érsekké lett neveztetése, ki alatt b. Bémer,

érdemei méltánylatul apátságot nyert, — s kevéssel utóbb valóságos egri főkapitányi kanonok-s kispriposttá s később a hétszemélyes tábla ilnökévé kineveztetvén, mint ilyen, az 1843-ik évben nagyváradai megyei és püspöki méltóságra emeltetett.

Fényes püspöki állásában páratlan alázatosságot és szívéllyességet tanusított. — Várad város polgárai nem fogják soha feledni a nyájasságot, melylyel őket fogadta, nem a kegyességet, melylyel panaszait hallgatta.

Most életleírásunk egy sötét, jelenleg olvashatlan lapja következik, melyre szívbeli fájdalommal csak e nagy jelentőségű számokat írjuk: 1848—1850.

Mindenki ismerheti a nyájától elszakasztott s száműzött főpásztor fájdalmát, vesztességét, — — — miért szagatnók fel a mult idők sebeit?!

A vigasztalás anygala el nem hagyta őt! — Szívében a hit világiának szövétnekével, zúgolódás nélkül ment nehéz sorsa elé, imádság- és elmélkedésben töltvén napjait.

Utótt a kegyelem órája. . . Ismét látta a szülőföldet, mely kebelén bölcséjét rengette, — látta a népet, melyet boldogabb napjaiban tanított, mely körülbe a kegyelet érzelmeivel se-reglett.

Ohajtva vágyott a hivek pásttorá, még népének lelki javára lenni, s kiadta közkezen forgó imakönyvét.

Szép erénye az adakozás, mely élete fénypontján alig volt szembetűnő, ragyogva bontakozott ki homályából. . . mindenét kiosztatta a szegények között, nem gondolva a holnapi nappal, mindenütt körözve a szükölködőtől, maga vált legjobban szükölködővé.

Lelke megleült, újra éledt, de teste hanyatlott! . . . Nagyszámú jeles elmélkedései közrebecsátásával foglalkozott, s e buzgó törekvése közt kereste fel szolgáját az Ur. . . Ott, hol